

Yaron Matras: *Romani: A Linguistic Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Kiinnostus romanin kieleen ja romaneihin on kasvanut räjähdysmäisesti koko 1990-luvun ajan itäisen ja keskisen Euroopan poliittisten muutosten myötä. Romaneja voidaan pitää Euroopan suurimpana vähemmistökansana, vaikka arviot kansan lukumäärästä vaihtelevatkin suuresti. Yaron Matras on Manchesterin yliopiston kielitieteilijä, jonka yksi kiinnostuksen kohde on romani. Hän on julkaissut sekä artikkeleita että monografioita romanista, ja hänen viimeisin julkaisunsa *Romani: A Linguistic Introduction* ilmestyi Cambridge University Pressin julkaisemana 2002.

Matras käsittelee hienotunteisesti monia romanitutkimuksen kiperiä kysymyksiä. Erityisesti mainitsemisen arvoista on tutkijan etiikan pohdiskelu. Matras toteaa, että vielä nykyään useimmat romanian tutkivista kielitieteilijöistä eivät ole kansallisuudeltaan romaneja, ja siksi heidän on erityisesti pyrittävä välttämään romanien romantisointia tai holhoamista. Kielitieteen tarkoitus ei ole poistaa sosiaalisia epäkohtia eikä sen ensisijainen tehtävä ole edistää romaniyhteisöjen omanarvontuntoa, Matras toteaa.

Toinen romanitutkimuksen ongelma on kysymys romanien lukumäärästä. Matrasin onnistuu esittää tämä valtioiden virallisten tietojen ja kansainvälisten vapaaehtoisjärjestöjen lukujen ristiriitavalla, joka tyydyttänee myös asiasta kiistatonta tietoa hakevien tarpeet: tiukan objektiivista tietoa romanian äidinkielenään puhuvien lukumäärästä ei ole saatavissa. Matrasin ratkaisu on tyylikäs: otsikon "Possible numbers of Romani speakers for some

countries" alla hän ryhmittelee romanien asuinseudut kolmeen ryhmään: yli 250 000 puhujaa (Romania, Bulgaria, Slovakia, Venäjä, Serbia, Montenegro ja Kosovo, Turkki); 100 000 – 250 000 puhujaa (Makedonia, Tšekki, Kreikka, Yhdysvallat); sekä 50 000 – 100 000 puhujaa (Albania, Saksa, Italia, Puola, Ukraina, Unkari). Matras mainitsee tietenkin myös sen, että nämä luvut ovat varovaisia arvioita – esim. Romaniassa on arvioitu olevan jopa miljoona romanin puhujaa.

Matrasin teos on yleisemmistä pohdinnoistaan huolimatta pääosin lingvistinen: toistaiseksi suurilta osin kirjakielettömän romanin historiallista fonologiaa, nominien sekä verbimuotojen morfologiaa ja syntaktista typologiaa esitellään omissa luvuissaan. Kieliopilliset lainat ja keskustelu murteiden luokittelusta ovat myös saaneet omat lukunsa. Kirjan lopusta löytyvät myös erittäin kiinnostavat luvut romanista yhteiskunnassa: otsikkojen

"Romani sociolinguistics" ja "Language planning and codification" alla Matras käsittelee ansiokkaasti romanin käyttöön, pararomaniin ja romanin asemaan liittyviä seikkoja.

Selkeää yksimielisyyttä siitä, ovatko romanikielet yhden kielen murteita vai erillisiä kieliä, ei romanitutkimuksessa ymmärtääkseni ole, eikä Matras tätä kiintoisaa kysymystä liioin käsittele. Matrasin mielestä romanikieliä on yksi, ja sillä on monta murretta. Murteita Matras käsittelee kuitenkin laajasti. Romanin standardikiehellistämistä käsittelevässä luvussaan Matras esittelee erilaisia yrityksiä luoda romanille normistoja ja kyseenalaistaa pyrkimykset yhden yhtenäisen romanin standardikielen vakiinnuttamiseksi.

Matrasin *Romani: A Linguistic Introduction* on kaikinpuolin erinomainen ja monipuolinen johdatus romaniin, ja se on suositeltavaa luettavaa kaikille Itä-Euroopan kielitilanteesta kiinnostuneille.

Johanna Virkkula

Liikuntakulttuurin murros Venäjän Karjalassa

Hannu Itkonen ja Pentti Stranius: *Liikettä Venäjän Karjalassa*. Joensuu: Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja, no 137, 2002.

Joensuun yliopiston tutkijat Hannu Itkonen ja Pentti Stranius kysyvät kirjassaan *Liikettä Venäjän Karjalassa* minkälaisen perinnön Neuvostoliitto jätti Venäjän urheilulle ja liikunnalle? Vastauksia kirjoittajat tähän sängen haastavaan kysymykseen etsivät Venäjän Karjalan liikunnan ja urheilun näkökulmasta. Tutkijat käsittelevät liikuntakulttuuriksi nimeämäänsä ilmiötä varsin laajasti. Paikoin kirjassa analysoidaan myös matkailuun liittyviä

kysymyksiä. Lähdemateriaalina tutkimuksessa on käytetty kirjallisuuden lisäksi haastatteluja ja Venäjän Karjalan liikuntavaikuttajille suunnattua kyselyä.

Kirja koostuu kolmesta kokonaisuudesta. Kirjan ensimmäisessä osassa tutkijat ruotivat neuvostourheilun toimintamalleja ja perintöä. Toisessa osassa kuvataan Venäjän Karjalan hallintoa, taloutta, väestöä ja liikuntakulttuuria viimeisen kymmenen vuoden aikana. Eri osien sivumääriä verrattaessa laajin ja myös ajankohtaisin anti löytyy kirjan kolmannesta osasta, jossa käsitellään Venäjän Karjalan liikunnan ja urheilun nykytilaa ja tulevaisuutta.